

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้ศึกษาตั้งใจศึกษาในขอบเขตกรณีเงื่อนไขในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญและการดำเนินกระบวนการพิจารณาก่อนทำคำวินิจฉัย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกระบวนการพิจารณาในศาลรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมันและออสเตรเลีย จากการศึกษาเปรียบเทียบกับวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาพบเห็นความแตกต่างที่ชัดเจนประการแรกคือ กฎเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไทยนั้นมีน้อยมากคือ ข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2546 มีเพียง 37 ข้อ ซึ่งอาจกล่าวคือได้ว่าเป็นวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญที่สั้นที่สุดในโลกก็ว่าได้ สาเหตุเนื่องมาจากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้มอบอำนาจให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ออกกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญ โดยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญต้องกระทำโดยมีมติเอกฉันท์ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ข้อแตกต่างประการที่สองคือกฎเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศจะได้รับการบัญญัติไว้ในกฎหมายระดับรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐสภาทั้งสิ้น โดยศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเพิ่มเติมในรายละเอียดภายในขอบเขตของรัฐธรรมนูญเท่านั้น ประการสุดท้ายกฎเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของต่างประเทศนั้นจะมีการแบ่งเป็นวิธีพิจารณาคดีทั่วไป กับวิธีพิจารณาเฉพาะคดีเนื่องจากข้อพิพาทอันเป็นปัญหาในศาลรัฐธรรมนูญมีความหลากหลายและแตกต่างจากคดีทั่วไปจึงจำเป็นต้องมีวิธีพิจารณาเฉพาะคดีนั้น ๆ เพื่อที่จะสามารถอำนวยความสะดวกในคดีทุกประเภทได้ ในขณะที่กฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไทยนั้นไม่มีการแยกวิธีพิจารณาเฉพาะคดีแต่ใช้วิธีพิจารณาทั่วไปกับคดีทุกประเภท

ด้วยเหตุที่วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมีจำนวนน้อยมากส่งผลโดยตรงต่อการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญไทยและทำให้กฎเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไทยขาดเนื้อหาสาระสำคัญที่จำเป็นในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไปจำนวนมาก ตั้งแต่ความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเขตอำนาจศาล, ความไม่ชัดเจนระหว่างผู้มีสิทธิเริ่มคดีที่แท้จริงกับผู้ร้องในคดีบางประเภท ตลอดจนขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การรับคำร้อง, การปฏิเสธคำร้อง, การถอนคำร้อง, การทิ้งคำร้อง, การคัดค้านและการถอนตัวของตุลาการ, การกำหนดประเด็นการพิจารณา, การพิจารณาคดีโดยวาจา ก็ไม่มีความชัดเจนเช่นกัน นอกจากนั้นกฎเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญนี้ยังขาดเนื้อหาสาระที่สำคัญเช่น การกำหนดองค์คณะสำหรับคดีบางประเภท, การกำหนดตุลาการผู้รับผิดชอบสำนวน, การกำหนดระยะเวลาการยื่นคำร้องในคดีบางประเภท, การยื่นบัญชีระบุนพยาน, การลงมติที่ละประเด็นตามที่ศาลกำหนดไว้, การคุ้มครองชั่วคราวก่อนมีคำวินิจฉัย, วิธี

พิจารณาเฉพาะคดี เป็นต้น การที่ศาลรัฐธรรมนูญไทยมีวิธีพิจารณาที่ไม่ชัดเจนและครบถ้วนนั้นทำให้ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ออกมาจากศาลรัฐธรรมนูญได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จำนวนมากถึงความไม่ถูกต้องในหลายประเด็น ซึ่งเป็นเหตุเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนและการขาดเนื้อหาสาระที่สำคัญในกฎเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่การพิจารณาในเรื่องเงื่อนไขการดำเนินกระบวนการพิจารณา เช่น เขตอำนาจศาล, การพิจารณารับคำร้องหรือปฏิเสธคำร้อง, การพิจารณาการคัดค้านหรือถอนตัวของตุลาการ, การลงมติก่อนการทำคำวินิจฉัย, การปฏิเสธไม่วินิจฉัยประเด็นหลักแห่งคดีของตุลาการที่วินิจฉัยปฏิเสธมีรับคำร้องตั้งแต่ขั้นตอนการรับคำร้อง เป็นต้น เมื่อศาลรัฐธรรมนูญขาดกฎเกณฑ์ที่รัดกุมย่อมส่งผลให้เกิดการใช้ดุลพินิจของตุลาการศาลฯไปตามความเห็นของตนเองมากกว่าความถูกต้องตามหลักทฤษฎีกฎหมาย เนื่องจากจุดประสงค์ของวิธีพิจารณาความคือการควบคุมการใช้ดุลพินิจของตุลาการเพื่อให้ตุลาการใช้ในดุลพินิจในการพิจารณาคดีให้น้อยที่สุด อันจะก่อให้เกิดคำวินิจฉัยที่ยุติธรรมมากที่สุดด้วย

ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะประการแรกว่าควรให้รัฐสภาซึ่งเป็นผู้แทนประชาชนเป็นผู้ดำเนินการในการพิจารณาและตรากฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้อยู่ในรูปของพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเพื่อให้เกิดความถูกต้องทั้งในด้านทฤษฎีและทางปฏิบัติ นอกจากนี้การให้รัฐสภาเป็นออกกฎเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญจะทำให้วิธีพิจารณาความได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบและละเอียดถี่ถ้วนทำให้หลักเกณฑ์ดังกล่าวมีความครบถ้วนอย่างที่ควรจะเป็นและให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมภายใต้ขอบเขตของพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาเป็นผู้ออก ข้อเสนอแนะประการที่สองคือได้เสนอแนะเนื้อหาของกฎเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญโดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือวิธีพิจารณาคดีทั่วไปและวิธีพิจารณาเฉพาะคดี การแก้ไขวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะทำให้วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเป็นกฎเกณฑ์ที่จะควบคุมการใช้ดุลพินิจของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีประสิทธิภาพและทำให้เกิดคำวินิจฉัยที่ยุติธรรมต่อสังคมได้